MEJDS. 2021; 11:3.

Published online 2021 Apr. **Research Article**

# Comparing Adolescents' Levels of Motivation and Sports Participation Concerning Gender and Place of Residence

Faraeen M[1], *Vaez Mousavi MK[2], Kashi A[3]

**Author Address**
1. PhD Student of Physical Education-Motor Development, Faculty of Humanities, Tehran Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran;
2. Professor of Psychophysiology of Voluntary Human Movement, Imam Hossein University, Tehran, Iran;
3. Assistant Professor of Motor Learning and Control Department, Sport Science Research Institute, Tehran, Iran.
***Corresponding author's email:** mohammadvaezmousavi@gmail.com

**Received:** 2019 December 1; **Accepted:** 2020 January 11

**Abstract**

**Background & Objectives:** It is well documented that physically active children have better mental health, accompanied by stronger self–esteem. Furthermore, the odds of developing mental health problems, such as depression and anxiety are lower in them, compared to their inactive counterparts. Particularly, participation in organized sports is associated with greater psychosocial benefits in children and adolescents, compared to individual, unorganized sports types. Moreover, sports participation is among the critical manners to providing biopsychological health. Thus, the identification, prioritization, and classification of the factors affecting sports participation of young individuals to generate a better society are essential. The present study aimed to compare adolescents' levels of motivation and sports participation concerning gender and place of residence.

**Methods:** This was applied research; in terms of data collection, it was a descriptive–comparative study. The sample consisted of 1200 urban and rural first– and second–grade high school students in West Azerbaijan Province, Iran, in the academic year of 2017–2018. Moreover, the study participants were selected by the multistage cluster random sampling method. First, 3 cities were randomly selected from this province. Then, 8 high schools from each city (4 urban girls' & boys' schools & 4 rural girls' & boys' schools), and 3 classes per school were randomly selected. The inclusion criteria of the study included physical and mental health and no substance dependence. The exclusion criteria included any physical disability based on the student's health records at school. A researcher–made demographic questionnaire was applied to collect the required data on age, gender, place of residence, and participation in extracurricular sports activities. The Sports Motivation Scale (Pelletier et al., 1995) was employed for assessing intrinsic motivation, extrinsic motivation, and the lack of motivation among the selected 1006 students (459 girls & 547 boys, rural adolescents: 383; urban adolescents: 623). Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) was used to analyze the obtained data in SPSS at the significance level of 0.05.

**Results:** The MANCOVA results indicated no gender–wise significant difference in motivation components (internal motivation: $p$=0.202, external motivation: $p$=0.749, the lack of motivation: $p$=0.948). However, there was a significant gender–wise difference in sports participation ($p$=0.001). There was also a significant difference in motivation components between urban and rural students (internal motivation: $p$=0.048, external motivation: $p$=0.004, the lack of motivation: $p$=0.001). However, there was no significant difference between urban and rural students in sports participation ($p$=0.690).

**Conclusion:** The current research findings can be a beneficial guide for officials and coaches to better understand the factors affecting motivation and participation in sports in youth. The collected findings suggested that boys are more involved in sports than girls, and urban adolescents are more motivated to exercise than rural adolescents.

**Keywords:** Motivation, Participation, Sports, Adolescent.

[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]

[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

Copyright © 2016, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۴۰۰؛ (۱۱):۳.

انتشار برخط فروردین ماه ۱۴۰۰ مقاله پژوهشی اصیل

# مقایسهٔ سطوح انگیزش و مشارکت ورزشی نوجوانان با توجه به جنسیت و محل زندگی

مریم فرآیین[۱]، *سیدمحمدکاظم واعظ موسوی[۲]، علی کاشی[۳]

**توضیحات نویسندگان**

۱. دانشجوی دکتری تربیت‌بدنی ـ رفتار حرکتی، دانشکدهٔ علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران؛

۲. استاد روان‌شناسی ورزشی ـ فیزیولوژی روانی، دانشگاه امام حسین، تهران، ایران؛

۳. استادیار یادگیری و کنترل حرکتی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران.

*رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول: mohammadvaezmousavi@gmail.com

**تاریخ دریافت:** ۱۰ آذر ۱۳۹۸؛ **تاریخ پذیرش:** ۲۱ دی ۱۳۹۸

## چکیده

**زمینه و هدف:** باتوجه به نقش ورزش در سلامت جسمانی و روانی افراد، شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی مهم به نظر می‌رسد؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر مقایسهٔ سطوح انگیزش و مشارکت ورزشی نوجوانان با توجه به جنسیت و محل زندگی بود.

**روش بررسی:** پژوهش حاضر کاربردی و از نوع توصیفی ـ مقایسه‌ای بود. جامعهٔ آماری دانش‌آموزان مقاطع متوسطهٔ اول و دوم (پایه‌های هفتم تا دوازدهم) استان آذربایجان غربی بودند که از بین آن‌ها ۱۲۰۰ نفر به‌صورت خوشه‌ای تصادفی چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و ۱۰۰۶ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. داده‌ها با توزیع پرسشنامهٔ محقق‌ساخته برای بررسی مشخصات فردی (شامل سن، جنس و محل زندگی) و مشارکت ورزشی و نیز مقیاس انگیزهٔ ورزشی (پلتیر و همکاران، ۱۹۹۵) به‌منظور بررسی انگیزهٔ درونی، انگیزهٔ بیرونی و بی‌انگیزگی در فعالیت‌های ورزشی در بین نوجوان جمع‌آوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) در در سطح معناداری ۰/۰۵ از طریق نرم‌افزار آماری SPSS نسخهٔ ۱۸ انجام شد.

**یافته‌ها:** نتایج نشان داد که در انگیزهٔ درونی ($p$=۰/۲۰۲)، انگیزهٔ بیرونی ($p$=۰/۷۴۹) و بی‌انگیزگی ($p$=۰/۹۴۸) تفاوت معناداری بین دختران و پسران وجود نداشت؛ در حالی که در مشارکت ورزشی بین دختران و پسران تفاوت معناداری وجود داشت ($p$=۰/۰۰۱). همچنین در انگیزهٔ درونی ($p$=۰/۰۴۸)، انگیزهٔ بیرونی ($p$=۰/۰۰۴) و بی‌انگیزگی ($p$=۰/۰۰۱) بین دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معنادار بود؛ درحالی‌که در مشارکت ورزشی بین دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معناداری وجود نداشت ($p$=۰/۶۹۰).

**نتیجه‌گیری:** براساس نتایج پژوهش که می‌تواند راهنمای مفیدی برای مسئولان و مربیان برای درک بهتر عوامل مؤثر بر انگیزه و مشارکت ورزشی در جوانان باشد، پسران نسبت به دختران مشارکت بیشتری در ورزش دارند و نوجوانان شهری در مقایسه با نوجوانان ساکن روستا انگیزهٔ بیشتری برای ورزش کردن دارند.

**کلیدواژه‌ها:** انگیزش، مشارکت، ورزش، نوجوان.

**حق انتشار محفوظ است © ۱۳۹۵، مجله مطالعات ناتوانی**. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار ـ غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.



[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]

[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

## ۱ مقدمه

کودکی و نوجوانی یکی از دوره‌های بسیار مهم زندگی انسان به حساب می‌آید (۱). این دوره به‌عنوان زمانی بحرانی برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، زمانی که عادت‌ها ممکن است در بزرگسالی نیز ادامه یابد، شناخته شده است (۲). شرکت در فعالیت‌های ورزشی، سلامت جسمی و روحی نوجوانان را بهبود می‌بخشد؛ به‌ویژه مشخص شده است که مشارکت در ورزش‌های سازمان‌یافته با فواید روانی و اجتماعی بیشتری در کودکان و نوجوانان همراه است (۳). پژوهش‌ها در زمینهٔ روان‌شناسی رشد نشان می‌دهد که این دورهٔ سنی از لحاظ عزت‌نفس و رشد اجتماعی پیامدهای مهمی در پی دارد و تجربهٔ ورزش در این دوران می‌تواند بر شخصیت و رشد روان‌شناختی تأثیر مهم و همیشگی داشته باشد. علاوه بر این رفتارهایی که در دورهٔ نوجوانی شکل می‌گیرد، بر سلامتی فرد در زندگی آینده تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین نوجوانی دورهٔ حساسی برای مطالعهٔ فعالیت بدنی است (۴). تحقیقات نشان می‌دهد که کودکان فعال، از نظر سلامت روانی و فیزیکی در مقایسه با کودکان غیرفعال شرایط بهتری دارند، اعتمادبه‌نفس آن‌ها بیشتر است و کمتر از مشکلاتی مانند افسردگی و اضطراب رنج می‌برند (۴،۵). غیر از افسردگی و اضطراب، مشارکت در ورزش با بسیاری از پیامدهای مثبت رشد در ارتباط است که ممکن است به تقویت سلامت روانی کمک کند که از میان آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد: افزایش مهارت‌های حرکتی و شناختی، عزت‌نفس، کار گروهی، مهارت‌های اجتماعی، نظم و انضباط، مسئولیت‌پذیری و رضایتمندی (۴،۵).

شرکت در فعالیت‌های بدنی از سنین ۱۰ تا ۱۳ سالگی به اوج می‌رسد. پس از آن تا سن ۱۸ سالگی به شکل مداوم کاهش می‌یابد. به‌عبارتی از هر ۱۰ کودک که ورزش را شروع می‌کنند، سه تا چهار نفر در شروع فصل بعدی از آن کناره‌گیری می‌کنند (۶،۷). از آنجایی که نوجوانان بزرگ‌ترین گروه شرکت‌کننده در ورزش را تشکیل می‌دهند (۷)، از مسائل بسیار مهم که محققان و روان‌شناسان ورزشی با آن مواجه هستند، پاسخ به این سؤال است که مشارکت ورزشی[1] تحت‌تأثیر چه عواملی قرار می‌گیرد؟

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که تفاوت‌های جنسیتی یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی است؛ به‌عنوان مثال، ابعاد رقابتی ورزش‌ها انگیزهٔ بیشتری به پسران می‌دهد و دختران بیشتر جذب فرصت‌های اجتماعی می‌شوند (۶،۸). در همین زمینه، نتایج تحقیقات پس و همکاران نشان داد که پسران صلاحیت حرکتی ادراک‌شدهٔ[2] بیشتری نسبت به دختران دارند و همین مسأله باعث می‌شود که در زمینهٔ مهارت‌های حرکتی بیشتر تمرین کنند؛ درحالی‌که دختران، بیشتر اوقات نسبت به پسران مهارت‌های حرکتی و کنترل شیء خود را دست‌کم می‌گیرند و اغلب فعالیت بدنی کمتری دارند (۹).

محیط زندگی نوجوانان در مشارکت ورزشی بر میزان تبحر آن‌ها در آن رشتهٔ ورزشی تأثیرگذار است. بررسی تفاوت در الگوهای مشارکت ورزشی نوجوانان روستایی و شهری شواهدی برای حمایت از این تفاوت ارائه می‌دهد (۱۰). دانش‌آموزان مدارس شهری به‌دلیل فشار زیاد برای ایجاد تیم دبیرستانی خود، احتمالاً زودتر در رشتهٔ ورزشی تخصص می‌یابند. همچنین ساکنان مناطق شهری ممکن است به امکاناتی دسترسی پیدا کنند که جوامع روستایی از آن استفاده نمی‌کنند و این دسترسی‌نداشتن به امکانات در مشارکت آن‌ها مؤثر است (۱۱). یکی دیگر از عوامل مؤثر بر انگیزهٔ افراد، برای شرکت در ورزش، مسائل فرهنگی است (۶). نتایج پژوهش اُلاکلین که با هدف بررسی میزان شیوع‌نداشتن فعالیت بدنی در محله‌های کم‌درآمد در کانادا انجام شد، نشان داد که کودکان خانواده‌های مهاجر آسیایی فعالیت بدنی کمتری داشتند و بی‌تحرکی در دختران بیشتر از پسران بود و با بیشترشدن سن، در هر دو جنس افزایش یافت (۱۲).

پژوهش‌های گستردهٔ پژوهشگران و روان‌شناسان ورزشی در زمینهٔ انگیزه[3] نشان می‌دهد که انگیزه از عوامل بسیار مؤثر در مشارکت‌داشتن یا مشارکت‌نداشتن در ورزش است. انگیزه را می‌توان جهت و شدت تلاش فرد تعریف کرد. شدت تلاش به این معناست که فرد موقعیت خاصی را جست‌وجو می‌کند و به آن گرایش می‌یابد (۷). از دیدگاه نظریهٔ خودمختاری[4] ، انگیزه برای ورزش پدیدهٔ پیچیده‌ای است؛ زیرا ورزشکاران انگیزه‌های چندگانه‌ای برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی دارند. نظریهٔ خودمختاری چارچوب جامعی را برای درک انگیزاننده‌های درونی و بیرونی و نیز تأثیر آن‌ها بر پایداری بیشتر در ورزش و اثرات متفاوت آن‌ها بر فواید حاصل از ورزش فراهم می‌کند (۱۳). نتایج پژوهش د آندراد باستوس نشان داد که مردان اغلب با انگیزه‌های بیرونی مثل تعاملات اجتماعی و کسب موفقیت در رقابت‌ها و زنان بیشتر با انگیزه‌های درونی مثل سلامتی و تناسب اندام در ورزش شرکت می‌کنند (۱۴).

مشارکت ورزشی در دوران نوجوانی می‌تواند تأثیرات مثبت و همیشگی بر سلامت جسمانی، شخصیت و رشد روان‌شناختی افراد داشته باشد. همچنین تفاوت‌های جنسیتی، فرهنگی و محل زندگی ممکن است در انگیزهٔ افراد برای ورزش‌کردن و میزان مشارکت آن‌ها مؤثر واقع شود؛ بنابراین این تحقیق با هدف مقایسهٔ سطوح انگیزش و مشارکت ورزشی نوجوانان ۱۳ تا ۱۸ ساله با توجه به جنسیت و محل زندگی آن‌ها انجام شد.

## ۲ روش‌بررسی

پژوهش حاضر، پژوهشی کاربردی و از نظر جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی ـ مقایسه‌ای بود. جامعهٔ آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانش‌آموزان شهری و روستایی مقاطع متوسطهٔ اول و دوم (پایه‌های هفتم تا دوازدهم) استان آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۹۸ـ ۱۳۹۷ بودند. نمونهٔ بررسی شامل ۱۲۰۰ دانش‌آموز شهری و روستایی مقاطع متوسطهٔ اول و دوم بودند که به‌صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند. ابتدا از بین شهرستان‌های استان، سه شهرستان به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. در ادامه از هر شهرستان هشت مدرسه در مقاطع متوسطهٔ اول و دوم (چهار مدرسهٔ دخترانه و پسرانهٔ شهری و چهار مدرسهٔ دخترانه و پسرانهٔ روستایی) و از هر مدرسه سه کلاس به‌صورت تصادفی به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. معیارهای

[1]. Sport participation
[2]. Perceived Motor Skill Competence
[3] . Motivation
[4]. Self-Determination Theory



[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]
[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

ورود دانش‌آموزان به تحقیق شامل داشتن سلامت کامل جسمی و روحی و نداشتن اعتیاد به مواد مخدر بود؛ همچنین معیارهای خروج آن‌ها از تحقیق شامل دارابودن هرگونه معلولیت جسمانی براساس پروندهٔ سلامت دانش‌آموزان در مدرسه بود. به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک و مشارکت ورزشی شرکت‌کنندگان، پرسشنامهٔ مشخصات فردی محقق‌ساخته در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. برای انجام این پژوهش در مرحلهٔ اول به جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای و بررسی پیشینهٔ پژوهش پرداخته شد. همچنین مهم‌ترین شاخص‌های تأثیرگذار بر مشارکت ورزشی نوجوانان (انگیزه، جنسیت و محل زندگی) شناسایی شدند. در مرحلهٔ دوم، اهداف و ابزارهای اندازه‌گیری پژوهش (پرسشنامه‌ها) و همچنین چگونگی انجام پژوهش برای مسئولان مدارس توضیح داده شد. در مرحلهٔ سوم، با هماهنگی مدیران مدارس از دانش‌آموزان رضایت‌نامه دریافت شد. توزیع پرسشنامه‌ها توسط آزمونگر آقا در مدارس پسرانه و آزمونگر خانم در مدارس دخترانه انجام شد و از ۱۲۰۰ پرسشنامهٔ توزیع‌شده، تعداد ۱۰۰۶ پرسشنامه برگشت داده شد. برای رعایت ملاحظات اخلاقی، پرسشنامه‌ها بدون نام بودند و بعد از دریافت رضایت‌نامه از دانش‌آموزان بین آن‌ها توزیع شد. همچنین به آن‌ها اطمینان داده شد که موارد نوشته‌شده در پرسشنامه کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و هیچ تأثیری بر نمرهٔ درسی آن‌ها نخواهد داشت.

برای جمع‌آوری داده‌ها ابزارهای زیر به‌کار رفت.

ـ مقیاس انگیزهٔ ورزشی[1]: به‌منظور بررسی زیرمقیاس‌های انگیزهٔ درونی، انگیزهٔ بیرونی و بی‌انگیزگی در زمینهٔ ورزش، از مقیاس انگیزهٔ ورزشی استفاده شد. این مقیاس بیست‌وهشت آیتمی در سال ۱۹۹۵ توسط پلتیر و همکاران بر پایهٔ نظریهٔ خودتنظیمی دسی و رایان[2] تنظیم شد (۱۵). پاسخ‌دهندگان باید با استفاده از مقیاس لیکرت هفت‌درجه‌ای مشخص کنند که هریک از بیست‌وهشت آیتم مطرح‌شده تا چه حد به دلایل فعالیت ورزشی آن‌ها اشاره می‌کند و هر آیتم نمره‌ای بین صفر تا شش (اصلاً، به‌ندرت، کم، تاحدودی، زیاد، خیلی زیاد و کاملاً به‌ترتیب نمرات صفر تا شش) دارد. پلتیر و همکاران ضریب آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌های پرسشنامه را مطلوب و بین ۰/۷ تا ۰/۸۲ گزارش کردند و همچنین اعتبار سازهٔ این مقیاس به‌کمک روش تحلیل عاملی تأییدی اثبات شد (۱۵). در پژوهش مارتنز و وبر، اعتبار هم‌زمان این پرسشنامه از طریق همبستگی آن با مقیاس تجدیدنظرشدهٔ انگیزه برای فعالیت‌های ورزشی[3] سنجیده و تأیید شده است (۱۶). در تحقیق نادریان و همکاران، پایایی نسخهٔ ترجمه‌شده مقیاس انگیزهٔ ورزشی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به‌دست‌آمده است (۱۷).

همچنین به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات مشارکت ورزشی و دموگرافیک دانش‌آموزان (سن، جنس، محل زندگی و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی خارج از مدرسه) از پرسشنامهٔ محقق‌ساخته استفاده شد. در این تحقیق مشارکت‌کنندهٔ ورزشی به کسی گفته می‌شود که در سه ماه گذشته حداقل یک بار در هفته در فعالیت‌های ورزشی خارج از مدرسه مشارکت داشته است (۱،۴). روایی این پرسشنامهٔ محقق‌ساخته توسط چند تن از اساتید تأیید شد و پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۹ به‌دست آمد.

به‌منظور تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد استفاده شد؛ همچنین در سطح استنباطی از طریق نرم‌افزار آماری SPSS نسخهٔ ۱۸، روش تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) در سطح معناداری ۰/۰۵ به‌کار رفت.

## ۳ یافته‌ها

فراوانی و درصد فراوانی مشارکت ورزشی شرکت‌کننده‌ها براساس محل زندگی و جنسیت در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیر مشارکت ورزشی به تفکیک جنسیت و محل زندگی

| متغیر | گروه | مشارکت ورزشی | | عدم‌مشارکت | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | تعداد | درصد | تعداد | درصد |
| محل زندگی | شهر | ۲۴۴ | ۳۹/۲ | ۳۷۹ | ۶۰/۸ |
| | روستا | ۱۶۲ | ۴۲/۳ | ۲۲۱ | ۵۷/۷ |
| جنسیت | دختر | ۱۵۰ | ۳۲/۷ | ۳۰۹ | ۶۷/۳ |
| | پسر | ۲۵۶ | ۴۶/۸ | ۲۹۱ | ۵۳/۲ |

با توجه به جدول ۱، مشارکت ورزشی دختران کمتر از پسران است. همچنین نوجوانان روستایی نسبت به نوجوانان شهری مشارکت ورزشی بیشتری دارند.

در جدول ۲ میانگین و انحراف‌معیار متغیرهای انگیزهٔ درونی، بیرونی و بی‌انگیزگی در نوجوانان ساکن در شهر و روستا و در دو جنسیت ارائه شده است.

جدول ۲ نشان می‌دهد که نوجوانان شهری در مقایسه با نوجوانان ساکن در روستا، انگیزهٔ درونی و بیرونی بیشتری دارند؛ درحالی‌که بی‌انگیزگی در نوجوانان روستایی بیشتر است. انگیزهٔ درونی، بیرونی و بی‌انگیزگی دختران و پسران تقریباً با هم برابر است.

[1]. Sport Motivation Scale
[2]. Deci and Ryan's theory of self-regulation
[3]. Revised Sport Motivation Scale



[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]
[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

جدول ۲. آمار توصیفی (میانگین و انحراف‌معیار) متغیرهای انگیزش درونی، بیرونی، و بی‌انگیزگی به تفکیک جنسیت و محل زندگی

| متغیر | | انگیزهٔ درونی | | انگیزهٔ بیرونی | | بی‌انگیزگی | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| گروه | | میانگین | انحراف معیار | میانگین | انحراف معیار | میانگین | انحراف معیار |
| محل زندگی | شهر | ۴۳/۱۹ | ۱۷/۰۴ | ۳۷/۲۶ | ۱۴/۴۹ | ۶/۴۶ | ۴/۹۳ |
| | روستا | ۴۱/۰۳ | ۱۷/۴۲ | ۳۴/۷۴ | ۱۳/۶۶ | ۸/۱۹ | ۴/۶۸ |
| جنسیت | دختر | ۴۱/۶۴ | ۱۸/۱۷ | ۳۶/۳۶ | ۱۵/۱۵ | ۷/۲۲ | ۴/۶۱ |
| | پسر | ۴۲/۹۸ | ۱۶/۳۴ | ۳۶/۲۵ | ۱۳/۴۳ | ۷/۰۶ | ۵/۱۴ |

برای مقایسهٔ مؤلفه‌های انگیزه و مشارکت ورزشی در بین دختران و پسران و همچنین دانش‌آموزان روستا و شهر از روش تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد. ابتدا پیش‌فرض‌های لازم تحلیل واریانس چندمتغیره (نرمال‌بودن، استقلال، هم‌خطی‌بودن، همگنی واریانس‌ـ کوواریانس) بررسی شد. با توجه به سطوح معناداری آزمون شاپیروـ ویلک و آزمون کولموگروف‌ـاسمیرنوف برای هریک از متغیرها در گروه‌ها، مفروض نرمال‌بودن تأیید شد. آزمون‌های باکس و لوین برای بررسی همگنی کوواریانس و واریانس در هر متغیر به‌کار رفت. نتایج نشان‌دهندهٔ پذیرش مفروضهٔ همگنی کوواریانس‌ها و واریانس‌ها و دیگر مفروضه‌های این آزمون‌ها بود؛ بنابراین از این روش آماری برای مقایسهٔ مؤلفه‌ها در گروه‌های موردبررسی استفاده شد. نتایج نشان داد که اثر گروه بر سطوح انگیزش و مشارکت ورزشی بین دختران و پسران ($p<۰/۰۰۱$، $F=۹/۰۹۰$، ۰/۹۶=لاندای ویلکز) و همچنین بین دانش‌آموزان روستا و شهر ($p<۰/۰۰۱$، $F=۹/۰۲$، ۰/۵۹۶=لاندای ویلکز) معنادار است. این امر بیانگر آن است که بین دختران و پسران و همچنین بین دانش‌آموزان روستا و شهر حداقل در یکی از متغیرهای انگیزه و مشارکت ورزشی تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بررسی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره به‌منظور مقایسهٔ متغیرها در گروه‌ها

| شاخص آماری / منابع تغیرات | | F | مقدار $p$ | ضریب اتا |
|---|---|---|---|---|
| انگیزهٔ درونی | جنسیت | ۱/۶۳ | ۰/۲۰۲ | ۰/۰۰۰ |
| | محل زندگی | ۳/۹۰ | ۰/۰۴۸ | ۰/۰۴ |
| انگیزهٔ بیرونی | جنسیت | ۰/۱۰ | ۰/۷۴۹ | ۰/۰۰۰ |
| | محل زندگی | ۸/۲۲ | ۰/۰۰۴ | ۰/۰۸ |
| بی‌انگیزگی | جنسیت | ۰/۰۰۴ | ۰/۹۴۸ | ۰/۰۰۰ |
| | محل زندگی | ۲۶/۶۳ | ۰/۰۰۱ | ۰/۰۲ |
| مشارکت ورزشی | جنسیت | ۳۲/۳۰ | ۰/۰۰۱ | ۰/۰۳ |
| | محل زندگی | ۰/۱۶ | ۰/۶۹۰ | ۰/۰۰۰ |

یافته‌های حاصل از جدول ۳ نشان می‌دهد که در مؤلفه‌های انگیزه بین دختران و پسران تفاوت معناداری وجود نداشت (انگیزهٔ درونی: $p=۰/۲۰۲$، انگیزهٔ بیرونی: $p=۰/۷۴۹$، بی‌انگیزگی: $p=۰/۹۴۸$). در حالی که در مشارکت ورزشی بین دختران و پسران تفاوت معناداری وجود داشت ($p=۰/۰۰۱$). همچنین در مؤلفه‌های انگیزه بین دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معنادار بود (انگیزهٔ درونی: $p=۰/۰۴۸$، انگیزهٔ بیرونی: $p=۰/۰۰۴$، بی‌انگیزگی: $p=۰/۰۰۱$). در حالی که در مشارکت ورزشی بین دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=۰/۶۹۰$).

## ۴ بحث

نتایج این پژوهش نشان داد که بین مشارکت ورزشی دانش‌آموزان در دو جنس تفاوت معنادار وجود داشت و پسران بیشتر از دختران در فعالیت‌های ورزشی مشارکت داشتند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش واگنر و همکاران همخوانی دارد. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که پسران در ورزش‌های رقابتی از دختران فعال‌تر هستند و بیشتر از دختران در فعالیت‌های ورزشی سازمان‌یافتهٔ خارج از مدرسه مشارکت دارند (۱۸). از طرفی نتایج تحقیق پس و همکاران نشان داد که پسران نسبت به دختران تمرینات ورزشی بیشتری را انجام می‌دهند که ممکن است به‌دلیل صلاحیت حرکتی درک‌شدهٔ بیشتر پسران باشد (۹). پایین‌بودن سطح صلاحیت حرکتی درک‌شده و به‌دنبال آن انجام فعالیت بدنی کمتر، می‌تواند دلیلی برای کم‌بودن مشارکت ورزشی دختران نسبت به پسران باشد. از طرفی حضور کمتر دختران در فعالیت‌های ورزشی را می‌توان ناشی از مسئولیت‌های خانوادگی آن‌ها و موانع فرهنگی تلقی کرد؛ البته باید به این نکته توجه کرد که پسران با حداقل امکانات دردسترس هم می‌توانند به فعالیت‌های بدنی بپردازند، ولی درمورد دختران چنین موضوعی ممکن نیست.

یکی از چالش‌های بسیار مهم پیش روی مربیان تربیت‌بدنی مدارس می‌تواند شناخت انگیزهٔ حضور دانش‌آموزان در فعالیت‌های جسمانی باشد؛ زیرا انگیزه فرایندی زنجیره‌ای است که با احساس نیاز شروع می‌شود و با خواست فرد برای نیل به هدف و ارضای نیاز ختم می‌شود؛ بنابراین منبع انرژی این فرایند می‌تواند انگیزه‌های درونی یا بیرونی باشد که مربیان باید کاملاً دربارهٔ آن شناخت داشته باشند (۲). نتایج این پژوهش نشان داد که بین مؤلفه‌های انگیزهٔ دختران و پسران تفاوت



[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]

[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

معناداری وجود ندارد که با نتایج تحقیقات د آندراد باستوس و همکاران (۱۴) و کواترمن و همکاران (۱۹) که نشان دادند مردان بیشتر با انگیزه‌های بیرونی و زنان بیشتر با انگیزه‌های درونی در ورزش شرکت می‌کنند، همسو نیست. قدیمی‌بودن این تحقیقات، تأثیر مثبت تبلیغات رسانه‌ها و افزایش سطح آگاهی افراد جامعه از فواید فعالیت‌های بدنی، می‌توانند دلیلی برای مغایرت نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر با پژوهش‌های قبلی باشند و باعث افزایش انگیزه‌های درونی چون تناسب اندام، افزایش سطح سلامت و احساس رضایت و نیز انگیزه‌های بیرونی مثل کسب مقام و رقابت‌جویی هم در دختران و هم در پسران شوند.

یافته‌ها نشان داد که بین مشارکت ورزشی دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معناداری وجود ندارد؛ این در حالی است که نتایج پژوهش ریچ و میسنر نشان داد که محل زندگی بر متغیر مشارکت نوجوانان کانادا اثربخش است (۱۰). دانش‌آموزان شهری در کانادا ورزش را در سن کمتری شروع می‌کنند؛ در مسابقات ورزشی بیشتری در سال شرکت می‌کنند و مدارس شهری برنامه‌ریزی‌های دقیقی برای بالابردن سطح مشارکت ورزشی دارند. همچنین تفاوت چشمگیری از نظر امکانات ورزشی بین دانش‌آموزان شهری و روستایی در مناطق مختلف کانادا وجود دارد (۱۰). همهٔ این مسائل ممکن است دلیل ناهمخوانی این نتایج با نتایج پژوهش حاضر باشد.

محل زندگی یکی از عواملی است که می‌تواند بر انگیزهٔ افراد برای انجام فعالیت بدنی اثرگذار باشد. نتایج این پژوهش نشان داد که بین انگیزهٔ مشارکت ورزشی دانش‌آموزان شهری و روستایی تفاوت معنادار است. نتایج پژوهش بیل و همکاران نشان داد که دانش‌آموزان مدارس شهری به‌دلیل فشار زیاد برای ایجاد تیم دبیرستانی، زودتر در رشتهٔ ورزشی تخصص می‌یابند (۱۱). احتمالاً همین مسئله باعث افزایش انگیزهٔ مشارکت ورزشی آن‌ها خواهد شد. از طرفی نوجوانان در مناطق شهری ممکن است به امکاناتی دسترسی داشته باشند که نوجوانان روستایی به آن‌ها دسترسی ندارند و این امر در کمتر بودن انگیزهٔ مشارکت آن‌ها، نسبت به نوجوانان شهری، مؤثر است (۱۱). این مسأله لزوم دسترسی به منابع و امکانات یکسان ورزشی برای همهٔ نوجوانان را روشن می‌کند. همچنین با توجه به اهمیت انگیزه در مشارکت ورزشی، معلمان و مربیان باید توجه ویژه‌ای به این عامل روان‌شناختی داشته باشند.

## ۵ نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که هرچند پسران و دختران در فاکتورهای انگیزه (انگیزهٔ درونی، انگیزهٔ بیرونی و بی‌انگیزگی) تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند؛ اما پسران مشارکت ورزشی بیشتری نسبت به دختران دارند. همچنین نوجوانان شهری در مقایسه با نوجوانان ساکن در روستا، انگیزهٔ بیشتری برای ورزش‌کردن دارند. درواقع محل زندگی نوجوانان در انگیزهٔ آن‌ها برای مشارکت ورزشی مؤثر است.

## ۶ تشکر و قدردانی

مراتب قدردانی و تشکر خود را از شرکت‌کنندگان در تحقیق و مدیران و معلمان مدارس آن‌ها که در اجرای تحقیق یاری‌مان کردند، اعلام می‌کنیم.

## ۷ بیانیه

تأییدیهٔ اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

پژوهش حاضر برگرفته از رسالهٔ دکتری نویسندهٔ اول در رشتهٔ تربیت‌بدنی گرایش رفتار حرکتی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است. برای رعایت ملاحظات اخلاقی، پرسشنامه‌ها بدون نام بودند و بعد از دریافت رضایت‌نامه از دانش‌آموزان بین آن‌ها توزیع شد. همچنین به آن‌ها اطمینان داده شد که موارد نوشته‌شده در پرسشنامه کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و هیچ تأثیری بر نمرهٔ درسی آن‌ها نخواهد داشت.

رضایت برای انتشار

این امر غیرقابل اجرا است.

تزاحم منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تضاد منافعی ندارند.

منابع مالی

تأمین منابع مالی این پژوهش از هزینه‌های شخصی بوده است و توسط هیچ نهاد یا سازمانی تأمین نشده است.

مشارکت نویسندگان

نویسندهٔ اول داده‌ها را جمع‌آوری کرد. سپس نویسندگان اول و دوم داده‌های به‌دست‌آمده را آنالیز و تفسیر کردند. نویسندگان سوم در نگارش نسخهٔ دست‌نوشته همکار اصلی بود. همهٔ نویسندگان نسخهٔ دست‌نوشتهٔ نهایی را خواندند و تأیید کردند.

## References

1. Allen MS, Vella SA, Laborde S. Sport participation, screen time, and personality trait development during childhood. Br J Dev Psychol. 2015;33(3):375–90. doi: 10.1111/bjdp.12102
2. Hardie Murphy M, Rowe DA, Woods CB. Sports participation in youth as a predictor of physical activity: a 5-year longitudinal study. J Phys Act Health. 2016;13(7):704–11. 10.1123/jpah.2015-0526
3. Deelen I, Ettema D, Kamphuis CBM. Time-use and environmental determinants of dropout from organized youth football and tennis. BMC Public Health. 2018;18(1):1022. doi: 10.1186/s12889-018-5919-2
4. Vella SA, Cliff DP, Magee CA, Okely AD. Associations between sports participation and psychological difficulties during childhood: a two-year follow up. J Sci Med Sport. 2015;18(3):304–9. doi: 10.1016/j.jsams.2014.05.006



[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]
[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]

5. Findlay LC, Coplan RJ. Come out and play: shyness in childhood and the benefits of organized sports participation. Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement. 2008;40(3):153–61. doi: 10.1037/0008-400X.40.3.153
6. Crane J, Temple V. A systematic review of dropout from organized sport among children and youth. European Physical Education Review. 2015;21(1):114–31. doi: 10.1177/1356336X14555294
7. Weinberg R, Gould D. Foundations of sport and exercise psychology with web study guide. Human Kinetics; 2011.
8. Schmutz EA, Leeger-Aschmann CS, Radtke T, Muff S, Kakebeeke TH, Zysset AE, et al. Correlates of preschool children's objectively measured physical activity and sedentary behavior: a cross-sectional analysis of the SPLASHY study. Int J Behav Nutr Phys Act. 2017;14(1):1. doi: 10.1186/s12966-016-0456-9
9. Pesce C, Masci I, Marchetti R, Vannozzi G, Schmidt M. When children's perceived and actual motor competence mismatch: sport participation and gender differences. Journal of Motor Learning and Development. 2018;6(s2):S440–60. doi: 10.1123/jmld.2016-0081
10. Rich K, Misener L. Playing on the periphery: troubling sport policy, systemic exclusion and the role of sport in rural Canada. Sport in Society. 2019;22(6):1005–24. doi: 10.1080/17430437.2019.1565387
11. Bell DR, Post EG, Trigsted SM, Schaefer DA, McGuine TA, Watson AM, et al. Sport specialization characteristics between rural and suburban high school athletes. Orthop J Sports Med. 2018;6(1):2325967117751386. doi: 10.1177/2325967117751386
12. O'Loughlin J, Paradis G, Kishchuk N, Barnett T, Renaud L. Prevalence and correlates of physical activity behaviors among elementary schoolchildren in multiethnic, low income, inner-city neighborhoods in Montreal, Canada. Ann Epidemiol. 1999;9(7):397–407. doi: 10.1016/s1047-2797(99)00030-7
13. Standage M, Duda JL, Ntoumanis N. A model of contextual motivation in physical education: Using constructs from self-determination and achievement goal theories to predict physical activity intentions. Journal of Educational Psychology. 2003;95(1):97–110. doi: 10.1037/0022-0663.95.1.97
14. de Andrade Bastos A, Salguero A, González-Boto R, Marquez S. Motives for participation in physical activity by Brazilian adults. Percept Mot Skills. 2006;102(2):358–67. doi: 10.2466/pms.102.2.358-367
15. Pelletier LG, Fortier MS, Vallerand RJ, Tuson KM, et al. Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and a motivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). Journal of Sport & Exercise Psychology. 1995;17(1):35–53.
16. Martens MP, Webber SN. Psychometric properties of the sport motivation scale: an evaluation with college varsity athletes from the U.S. J Sport Exerc Psychol. 2002;24(3):254–70. doi: 10.1123/jsep.24.3.254
17. Naderian M, Zou Alaktaf V, Moshkelgosha E. Female's sport participation constraints and their relationship with motivation. Journal of Movement Science & Sports. 2009;7(13):145–54. [Persian]
18. Wagner A, Klein-Platat C, Arveiler D, Haan MC, Schlienger JL, Simon C. Parent-child physical activity relationships in 12-year old French students do not depend on family socioeconomic status. Diabetes Metab. 2004;30(4):359–66. doi: 10.1016/s1262-3636(07)70129-5
19. Quarterman J, Harris G, Chew RM. African American students' perceptions of the values of basic physical education activity programs at historically black colleges and universities. Journal of Teaching in Physical Education. 1996;15(2):188–204. doi: 10.1123/jtpe.15.2.188

[ Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-02 ]

[ DOR: 20.1001.1.23222840.1399.0.0.127.6 ]